

RESSENYES

NEL·LO, Oriol
Cataluña, ciudad de ciudades
 Lleida: Milenio, 2002, 160 p.

S'ha editat en castellà aquest llibre publicat el 2001 per Empúries amb el títol de *Ciutat de ciutats: Reflexions sobre el procés d'urbanització a Catalunya*. En aquesta nova edició, Oriol Nel·lo manté bàsicament la mateixa estructura tot ampliant-ne alguns capítols amb referències addicionals. L'autor disposa, dins d'un discurs comú, una sèrie d'escrits que, més enllà de perfilar l'estat de la qüestió pel que fa als processos d'urbanització actuals, configuren una diagnosi que es presenta com una eina per a la reflexió sobre el bon govern de la ciutat. Amb una extensa bibliografia i amb profusió de notes aclaridores que amplien la informació a peu de plana, Nel·lo combina eficaçment les referències i el discurs històric amb l'anàlisi més tècnica de les dinàmiques territorials actuals; el llenguatge entenedor amb la presentació d'una síntesi molt exhaustiva dels principals problemes i reptes que caracteritzen els entorns urbans actualment.

Tal com l'autor deixa clar a les primeres pàgines, el llibre és una reacció contra els llocs comuns que tradicionalment han estat utilitzats com a imatge de la ciutat i que l'han negativitzat històricament, contraposant-hi una visió ideològicament

idíl·lica de la natura. Més enllà, però, el recull d'articles que integren la publicació plantegen el que la ciutat, en paraules de l'autor, pot ésser en el futur, tant en termes socials com territorials i ambientals. Una reflexió que es fa prenent com a punt de referència el cas català, amb l'anàlisi de les transformacions de Barcelona i el seu entorn metropolità durant les últimes dècades, i que arriba a una conclusió molt clara: el futur de la ciutat, de les ciutats, no pot deixar-se en mans d'interessos de partit, és més, segons Nel·lo, ha de respondre a un projecte col·lectiu capaç de definir el territori com una suma d'espais de convivència, com una «ciutat de ciutats». Un territori urbà i metropolità entès com un «espai de projecte» on la col·lectivitat pugui reflexionar democràticament sobre quines estratègies han de fonamentar el seu futur, on es puguin decidir i establir projectes, normes i valors suficientment consensuats i prou representatius. Uns espais de projecte que, en el cas català, haurien de construir-se sobre les ciutats i les xarxes de relacions que aquestes integren al territori. Només d'aquesta manera, la ciutat podrà ser el lloc on l'accés als serveis, la representativitat i l'equitat siguin

objectius compartits i projectats, quelcom d'irrenunciable per l'autor.

Nel·lo estructura el seu discurs en cinc grans línies temàtiques que corresponen als cinc capítols del llibre.

El primer capítol està dedicat a reflexionar sobre la qüestió de la delimitació —jurídica, morfològica o funcional— de la ciutat. A partir del concepte de «ciutat difusa» Nel·lo argumenta la paradoxa de que unes ciutats materialment «sense confins», per l'extensió de l'urbanització, estiguin, en realitat, confinades per una multiplicitat d'estructures administratives que, de manera esbiaixada, governen o malgovernen els seus territoris. Davant d'aquesta diagnosi, es defensa la necessitat d'un projecte col·lectiu capaç d'ordenar el desenvolupament urbà en benefici de la majoria de la població; en paraules de l'autor, perquè els espais urbans esdevinguin ciutat calen, d'una banda, planejaments i estratègies projectuals que actuïn sobre els mecanismes que es troben a la base del procés urbanitzador, i, d'una altra, adaptar les estructures polítiques i administratives als requeriments que les noves dinàmiques socials i territorials plantegen.

Al segon capítol, es presenta un repàs històric del debat polític i ideològic referit al pes de la ciutat de Barcelona vers el conjunt del territori català; aquí Nel·lo recull les diferents perspectives i els diferents posicionaments, així com l'anàlisi de certs conceptes heretats d'aleshores, que van arrelar i que avui encara perduren.

Es tracta de parells conceptuals antitètics —equilibri/desequilibri, concentració/desconcentració, integració/dualitat, policefàlia/macrocefàlia—, que encara avui apareixen com a llocs comuns dins la literatura especialitzada.

Al tercer capítol del llibre correspon l'anàlisi de la transformació urbana de la ciutat i la regió de Barcelona. Les dinàmiques, exposades i contrastades a través de diferents variables i d'indicadors estadístics, segueixen les mateixes tendències

que a la resta de ciutats espanyoles i queden sintetitzades d'aquesta manera: «una progressiva extensió de les xarxes de relació metropolitananes; una pèrdua de pes relatiu —tant de població com d'activitats econòmiques i serveis— de les àrees centrals sobre el conjunt metropolità i una gradual reducció de les diferències —de densitat de població, d'equipaments, d'infraestructures, de renda disponible— entre el centre metropolità i les seves corones».

Nel·lo completa la diagnosi referint-se, en primer lloc, a la distribució del poblament, i mostra com la població s'estanca al mateix temps que s'escampa al territori —degut, en gran part, a les rigideses actuals del mercat de l'habitatge—. En segon lloc, s'hi analitzen les tendències recents pel que fa a l'estructura econòmica i les seves traduccions territorials i s'hi ressenya la importància assolida pels processos de terciarització, descentralització i flexibilització econòmiques. Finalment, l'autor para atenció a les principals conseqüències d'aquest entramat causal, com ara l'augment exponencial de la mobilitat, lligada a l'expansió de l'espai funcional metropolità.

Al quart capítol, Nel·lo detalla els principals reptes que es deriven de la situació actual. La clau rau, en paraules de l'autor, en aquesta premissa: si bé el futur de la ciutat no es pot preveure, sí que es pot projectar. «No podem pas dir amb certitud allò que la ciutat serà, però sí que podem decidir què volem que sigui». Així, l'autor planteja una sèrie de temes clau del territori que cal plantejar-se avui per acarar l'evolució urbana de Barcelona i del conjunt del territori català. Aquests punts clau s'agrupen en tres grans eixos temàtics: primer, la discussió sobre la forma urbana, amb el debat al voltant de les tendències de compacitat-difusió; segon, la funcionalitat de les xarxes metropolitananes, parant atenció al binomi complexitat-especialització; finalment, la cohesió social, discutint els llindars possibles i futurs d'integració o segregació.

Al capítol final, Nel-lo reprèn les idees ja avançades a la introducció sobre el govern de la ciutat i el territori i associa la viabilitat futura de la ciutat amb l'existència d'un projecte col·lectiu, que, a través de polítiques territorials concretes, hauria de materialitzar i desenvolupar un model de ciutat compacta, integrada i complexa. En el cas concret de l'àmbit metropolità barceloní, aquest projecte col·lectiu s'hauria de concretar a partir de set objectius territorials bàsics: enfortir la capacitat econòmica de la ciutat, vertebrar la seva estructura urbana, augmentar-ne l'accessibilitat exterior, garantir la seva funcionalitat interna, defensar el dret

de tots els ciutadans a l'ús del territori, protegir la qualitat ambiental i assegurar-ne la governabilitat.

Aquest és un llibre sobre la ciutat, però, sobretot, per a la ciutat. Un llibre pensat des de la seva defensa i valoració, que comença definint-la com el producte més sofisticat i complex produït per la humanitat i acaba plantejant quins són els reptes per fer possible no només que la ciutat continuï essent ciutat, sinó que també pugui ésser reconeguda i viscuda com a tal per tothom.

Rosa Cerarols
rcerarols@hotmail.com

SHURMER-SMITH, Pamela (ed.)
Doing Cultural Geography
Londres: Sage Publications, 2002, 248 p.
ISBN 0-7619-6563-3

Avui en dia ningú no dubta del poder de les imatges en la comunicació i la seva importància, no només en la transmissió de coneixements, sinó també en la seva facultat a l'hora de captar l'atenció, ja sigui sorprenent o despertant dubtes i preguntes. La portada del llibre (un plànol del metro de Londres amb les denominacions de les parades canviades per noms de diferents personatges del món de la filosofia, de la política, del cinema, etc.) i, especialment, una de les fotografies de l'interior van atreure, a primer cop d'ull, la meua atenció. Que en un llibre amb una editora i una editorial britàniques amb referències bibliogràfiques, majoritàriament, anglosaxones aparegui una fotografia d'uns edificis mig enderrocats amb un grafit on es pot llegir en català: «Salvem el barri. Prou especulació» (probablement al barri del Raval de Barcelona, encara que, malauradament, podria situar-se en qualsevol indret de Ciutat Vella), no deixa de cridar l'atenció i ser, alhora, un bon exemple per reflectir una

nova manera d'expressar-se, de comunicar-se o de veure les coses en consonància amb el *cultural turn* que pren la geografia en els darrers anys i del qual, de manera excepcional, tracta aquest llibre.

Doing Cultural Geography és un llibre editat per la profesora del Departament de Geografia de la Universitat de Portsmouth, Pamela Shurmer-Smith i escrit, bàsicament, per ella mateixa (signa sola o conjuntament més de la meitat dels capítols del llibre), amb la col·laboració d'altres col·legues investigadors i investigadores joves del mateix departament. És un llibre de lectura àgil i entenedora, dirigit a un públic jove que pretén introduir els elements necessaris per portar a terme una recerca en geografia cultural. Amb aquest objectiu, divideix el llibre en tres parts, cadascuna de les quals correspon als eixos bàsics que vertebreren qualsevol recerca: un cos teòric, una metodologia i una presentació dels resultats. A més, i amb l'objectiu que el lector i la lectora participin activament de les exposicions